

OORLOGSKIND

Eerder verschenen van Camilla Läckberg
bij The House of Books:

Gouden kooi
Zilveren vleugels
Vrouwen zonder genade

Verschenen in de Fjällbacka-reeks:

Ijsprinses
Predikant
Steenhouwer
Zusje
Oorlogskind
Sneeuwstorm en amandelgeur
Zeemeermin
Vuurtorenwachter
Engeleneiland
Leeuwentemmer
Heks

Camilla Läckberg

Oorlogskind

Vertaald uit het Zweeds door
Elina van der Heijden en
Wiveca Jongeneel

the house of books

Deze uitgave is tot stand gekomen door bemiddeling van Nordin Agency, Zweden

Oorspronkelijke titel: *Tyskungen*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Bokförlaget Forum, Stockholm 2007

© Camilla Läckberg, 2007

© Vertaling uit het Zweeds: Elina van der Heijden en Wiveca Jongeneel,
via het Scandinavisch Vertaal- en Informatiebureau Nederland, 2009

© Nederlandse uitgave: The House of Books, Amsterdam 2021

Omslagontwerp: Roald Triebels, Amsterdam

Omslagbeeld: © David Trood/Getty Images

Auteursfoto: © Magnus Ragnvid

ISBN 978 90 443 6147 6

ISBN 978 90 443 6148 3 (e-book)

NUR 332

www.thehouseofbooks.com

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

The House of Books is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt
door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Wille en Meja

In de stilte van de kamer was alleen het geluid van de vliegen te horen. Het gezoem als hun vleugels bezeten fladderden. De man in de stoel bewoog niet. Dat had hij al een hele tijd niet meer gedaan. Het was overigens geen man meer. Niet als je een man definieerde als iemand die leefde, ademde en voelde. Nu was hij gereduceerd tot voedsel. Een herberg voor insecten en larven.

De vliegen raasden in groten getale om de roerloze gestalte heen. Soms streken ze neer. Hun kaken maalden. Dan vlogen ze weer op. Zoemden rond. Zochten een nieuw plekje. Ze probeerden het nu eens hier, dan weer daar. Botsten tegen elkaar aan. Vooral het gebied rond de wond op het hoofd van de man was buitengewoon interessant. De metaalachtige geur van bloed had al lang geleden plaatsgemaakt voor een andere, muffere, zoetere lucht.

Het bloed was gestold. Aanvankelijk was het naar beneden gelopen. Langs het achterhoofd. Langs de rugleuning. Naar de grond, waar het in een plas tot stilstand was gekomen. Eerst was het rood geweest, vol levende bloedlichaampjes. Nu was het zwart van kleur. De stroperige vloeistof die door de aderen van een mens stroomt, viel er niet meer in te herkennen. Het was alleen nog maar een plakkerige, zwarte massa.

Een paar vliegen probeerden naar buiten te komen. Ze waren verzadigd. Voldaan. Hun eitjes waren gelegd. Hun kaken hadden hard gewerkt en hun inwendige was gevuld, hun honger gestild. Nu wilden ze weg. Ze sloegen met hun vleugels tegen het raam. Probeerden tevergeefs langs de onzichtbare barrière te komen. Als ze het glas

raakten, weerklonk een zacht getik. Vroeg of laat gaven ze het op. Kregen weer honger. Vlogen terug naar wat ooit een man was geweest. Naar wat nu alleen nog maar vlees was.

Het had Erica de hele zomer beziggehouden. Ze had de voor- en nadelen tegen elkaar afgewogen, was naar boven gegaan en vervolgens niet verder gekomen dan de zoldertrap. Ze zou kunnen zeggen dat ze de afgelopen maanden veel te veel aan haar hoofd had gehad. De nasleep van de bruiloft, de chaos in huis toen Anna en de kinderen nog bij hen woonden. Maar dat was niet de hele waarheid. Ze was gewoon bang. Bang voor wat ze zou tegenkomen. Bang dat er dingen aan het licht zouden komen die ze liever niet wilde weten.

Erica wist dat Patrik een paar keer op het punt had gestaan haar eraan te vragen. Ze kon aan hem zien dat hij zich afvroeg waarom ze de dagboeken die ze op de zolder hadden gevonden niet had willen lezen. Maar hij had zijn mond gehouden. Ze zou ook geen antwoorden hebben gehad. Wat haar het meest beangstigde, was dat ze haar beeld van de werkelijkheid misschien zou moeten aanpassen. Het beeld dat ze van haar moeder had, van wie zij was geweest en hoe ze haar dochters had behandeld, was niet erg positief. Maar het was wel haar beeld. Ze kende het. Het was in alle jaren overeind gebleven, als een onwrikbare waarheid die ze wist te hanteren. Misschien zou dat beeld worden bevestigd. Misschien zou het zelfs worden versterkt. Maar wat als het omvergeworpen werd? Wat als ze een totaal nieuwe werkelijkheid kreeg voorgeschoteld? Pas nu had ze de moed de stap te zetten.

Erica plaatste haar voet op de onderste tree. Beneden in de woonkamer hoorde ze Maja's vrolijke gelach toen Patrik met haar stoeide. Het geluid stelde haar gerust en ze zette haar andere voet op de volgende tree. Vijf passen later was ze boven.

Toen ze het luik openduwde en de zolder op stapte, dwarrelde er allemaal stof rond. Patrik en zij hadden het erover gehad de ruimte op een gegeven moment in te richten en er misschien een kamer voor Maja van te maken als ze wat ouder was en meer op zichzelf wilde zijn. Maar tot nu toe was de zolder nog onafgewerkt. De vloer bestond uit brede houten planken en de balken van het schuine dak

waren zichtbaar. De helft van de zolder werd in beslag genomen door allerlei rommel. Kerstspullen, kleren die Maja te klein waren geworden, dozen met dingen die te lelijk waren om ze neer te zetten, maar te mooi of een te dierbare herinnering om ze weg te gooien.

De kist stond helemaal achteraan bij de korte muur. Het was een oud model van hout en metaal. Erica meende dat het een Amerikaanse koffer werd genoemd. Ze liep erheen en ging op de vloer zitten. Veegde met een hand over de kist. Haalde diep adem, pakte het slot en tilde het deksel op. Een muffe lucht kwam haar tegemoet en ze trok haar neus op. Ze vroeg zich af waardoor die pregnant, verzadigde oude geur werd veroorzaakt. Waarschijnlijk door schimmel, dacht ze, en ze had meteen het gevoel dat haar hoofd begon te jeuken.

Ze herinnerde zich nog goed hoe het was toen Patrik en zij de kist hadden gevonden en de inhoud hadden bekeken. Langzaam had ze alles er stuk voor stuk uit gehaald. Tekeningen die Anna en zij hadden gemaakt. Kleine frutsels die ze tijdens de handenarbeidles hadden geknutseld. Bewaard door Elsy, de moeder die nooit belangstelling had getoond wanneer ze als kind enthousiast waren thuisgekomen en haar de dingen hadden gegeven die ze met zoveel moeite hadden gemaakt. Erica deed nu hetzelfde. Ze haalde de voorwerpen er een voor een uit en zette ze naast zich op de vloer. Wat ze eigenlijk zocht, lag helemaal onderin. Voorzichtig pakte ze de stof die ze nu met haar vingers kon voelen. Het babyhemdje was ooit wit geweest, maar nu ze het tegen het licht hield, zag ze dat het geel van ouderdom was. Ze kon haar ogen niet van de bruine vlekken afhouden. Aanvankelijk had ze gedacht dat het roest was, maar vervolgens had ze beseft dat het opgedroogd bloed moest zijn. Het contrast tussen het hemdje en de bloedvlekken had iets hartverscheurends. Hoe was het hemdje hier beland? Van wie was het? En waarom had haar moeder het bewaard?

Zorgvuldig legde Erica het hemdje naast zich neer. Toen Patrik en zij het hadden gevonden, was het ergens omheen gewikkeld, maar dat voorwerp lag niet meer in de kist. Het was het enige dat ze eruit hadden gehaald. In het babyhemdje vol vlekken had een nazimedaille gelegen. De gevoelens die waren bovengekomen toen ze die voor het eerst zag, hadden haar verbaasd. Haar hart had sneller geklopt,

haar mond was droog geworden en beelden van alle journaals en documentaires die ze over de Tweede Wereldoorlog had gezien waren op haar netvlies voorbijgeflitst. Wat deed een nazimedaille hier in Fjällbacka? In haar huis? Tussen de spullen van haar moeder? Het had absurd gevoeld. Ze had de medaille terug willen leggen en het deksel op de kist willen doen. Maar Patrik had erop gestaan dat ze de medaille naar een kenner brachten om te kijken of ze er meer over te weten konden komen. Schoorvoetend had ze ingestemd. Het was alsof ze vanbinnen stemmen hoorde fluisteren, onheilspellend, waarschuwend. Iets zei haar dat ze de medaille moest verstoppen en vergeten. Maar haar nieuwsgierigheid was sterker dan de stemmen. Begin juni had ze de medaille naar een expert op het gebied van de Tweede Wereldoorlog gebracht en met een beetje geluk zou ze binnenkort meer over de oorsprong ervan te weten komen.

Het meest interessante had echter op de bodem van de kist gelegen. Vier blauwe schriften. Ze had haar moeders handschrift op de kaft herkend. De sierlijke, naar rechts hellende letters, maar in een jongere, rondere versie. Nu pakte Erica ze uit de kist, streek met haar wijsvinger over de kaft van het bovenste schrift. Op allemaal stond DAGBOEK geschreven. Het woord riep gemengde gevoelens bij haar op. Nieuwsgierigheid, opwinding, enthousiasme. Maar ook angst, aarzeling en het sterke gevoel dat ze iemands privéleven binnendrong. Had ze het recht de dagboeken van haar moeder te lezen? Had ze het recht om de diepste gedachten en gevoelens van haar moeder te weten? Dagboeken waren in principe niet voor andermans ogen bedoeld. Haar moeder had ze niet bijgehouden om de inhoud met iemand anders te delen. Misschien wilde ze absoluut niet dat haar dochter ze las. Maar Elsy was dood en Erica kon het haar niet vragen. Ze moest zelf tot een besluit komen en bepalen wat ze met de schriften zou doen.

‘Erica?’ Patriks stem onderbrak haar gedachten en ze riep terug: ‘Ja-a?’

‘Het bezoek is er!’

Erica keek op haar horloge. Oeps, het was al drie uur! Maja werd vandaag één en er zouden vrienden en familieleden langskomen. Patrik moest gedacht hebben dat ze op zolder in slaap was gevallen.

‘Ik kom!’ Ze veegde het stof van zich af, nam na enige aarzeling de dagboeken en het babyhemdje mee en klom de steile zoldertrap af. Beneden hoorde ze het geroezemoes van stemmen.

‘Welkom!’ Patrik deed een pas opzij om de eerste gasten binnen te laten. Het waren Johan en Elisabeth, een stel dat ze via Maja hadden leren kennen omdat ze een zoontje van dezelfde leeftijd hadden. Een zoontje dat met een ongekende hartstocht dol op Maja was. Soms was zijn liefde echter een beetje te hardhandig. Nu stormde hij bijvoorbeeld als een bulldozer op haar af en tackelde haar zo vaardig dat het een professionele ijshockeyspeler niet had misstaan. Vreemd genoeg waardeerde Maja de manoeuvre niet echt en Williams vader snelde toe om zijn blij kraaiende zoon van een nijdig brullende Maja af te halen.

‘Dat mag je niet doen, hoor. Je moet voorzichtig zijn met meisjes!’ Johan keek zijn zoon vermanend aan, terwijl hij met moeite kon voorkomen dat zijn amoureuze telg opnieuw op Maja afstormde.

‘Volgens mij lijkt zijn veroveringstechniek wel een beetje op die van jou,’ lachte Elisabeth. Haar man keek haar gegriefd aan.

‘Meiske toch. Zo erg was het toch niet? Kom maar overeind.’ Patrik tilde zijn huilende dochter op, omhelsde haar stevig tot haar boze gebrul overging in gesnik en duwde haar toen zachtjes naar William toe. ‘Kijk eens wat William bij zich heeft! Een cadeautje!’

Dat magische woord had het gewenste effect. Met een plechtig gezicht reikte William Maja een pakje met mooie strikken aan. Geen van beide kinderen kon nog echt goed lopen en omdat hij zijn voeten in bedwang moest houden en tegelijk een cadeautje moest overhandigen, belandde William op zijn achterste. Maar toen hij Maja’s gezicht bij de aanblik van het pakje zag oplichten, leek hij zijn eigen pijn te vergeten. Natuurlijk scheelde het ook dat hij een dikke luiertroeg.

‘Iii,’ zei Maja opgewonden en ze trok aan de strikken. Na een paar tellen begon ze gefrustreerd te kijken en Patrik kwam haar haastig helpen. Toen ze met vereende krachten het cadeautje hadden opengemaakt, kwam er een prachtige grijze olifant tevoorschijn, die meteen succes had. Maja drukte hem trappelend tegen haar borst en

sloeg haar armpjes stevig om het zachte lijfje. Hierdoor belandde zij ook op haar achterwerk. Williams pogingen om het knuffeldier te aaien leidden tot een sip gezicht en duidelijke lichaamstaal. Maja's kleine bewonderaar beschouwde dat kennelijk als een aansporing om nog beter zijn best te doen en beide ouders vreesden een nieuw conflict.

'Ik denk dat het tijd is voor koffie,' zei Patrik. Hij tilde Maja op en ging naar de woonkamer. Williams ouders liepen achter hem aan en toen hun zoontje bij de grote kist met speelgoed zat, was de rust weergekeerd. In elk geval tijdelijk.

'Hallo!' Erica kwam de trap af en omhelsde het bezoek. William kreeg een aai over zijn bol.

'Wie wil er koffie?' klonk Patriks stem vanuit de keuken en hij kreeg drie keer 'ik!' ten antwoord.

'Hoe bevalt het getrouwde leven?' vroeg Johan met een glimlach. Hij was ondertussen op de bank gaan zitten en sloeg een arm om Elisabeth.

'Goed. Er is niet veel veranderd. Behalve dat Patrik mij aldoor "vrouwje" noemt. Misschien kun jij me vertellen hoe ik hem zover krijg dat hij daarmee ophoudt?' Erica wendde zich met een knipoog tot Elisabeth.

'O, daar is niets aan te doen. Op een bepaald moment verandert "vrouwje" in "baas". Dus je hebt niets te klagen. Waar is Anna trouwens?'

'Ze is bij Dan. Ze wonen al samen...' Erica fronste veelbetekend haar wenkbrauwen.

'Zo... daar zijn ze snel mee.' Ook Elisabeths wenkbrauwen gingen omhoog. Goede roddels hadden vaak dat effect.

Ze werden onderbroken door de bel en Erica sprong overeind. 'Daar zul je ze hebben. Of het is Kristina.' De laatste naam werd met ijsblokjes tussen de lettergrepen uitgesproken. Sinds haar huwelijk was de relatie tussen Erica en haar schoonmoeder nog verder bekoeld. Dat kwam grotendeels door Kristina's bijna manische pogingen om Patrik ervan te overtuigen dat het niet goed voor zijn carrière was dat hij vier maanden vaderschapsverlof nam. Maar tot haar grote ergernis had Patrik geen duimbreed toegegeven. Integendeel, hij

had er juist op gestaan om tijdens de herfst voor Maja te zorgen.

‘Hallo... is hier ook een jarige?’ klonk Anna’s stem vanuit de vestibule. Elke keer dat Erica de opgewekte toon in haar zusjes stem hoorde, huiverde ze van blijdschap. Die klank was jarenlang weg geweest, maar nu was hij terug. Anna klonk sterk, gelukkig en verliefd.

In het begin was Anna bang geweest dat Erica iets op haar relatie met Dan tegen zou hebben. Maar die zorgen had Erica weggelachen. Het was een eeuwigheid, een heel leven geleden dat Dan en Erica een stel waren geweest, en hoewel het een beetje vreemd had gevoeld, was Erica daar makkelijk overheen gestapt, puur omdat ze zo blij was voor Anna.

‘Waar is mijn favoriete meisje?’ Dan, blond, groot en luidruchtig, keek zoekend rond. Maja en hij hadden een bijzondere liefdesrelatie en zodra ze hem hoorde, waggelde ze geestdriftig naar hem toe en stak haar armpjes omhoog. ‘Dootje?’ zei ze vragend, omdat ze onder tussen begreep waarom verjaardagen zo leuk waren.

‘Natuurlijk hebben we een cadeautje voor je,’ zei Dan en hij knikte naar Anna, die Maja een groot roze pak met zilveren linten gaf. Maja worstelde zich uit Dans omhelzing los en begon opnieuw aan de frustrerende procedure om de inhoud te bemachtigen. Deze keer hielp Erica haar en samen haalden ze een grote pop met slaapogen tevoorschijn.

‘Op,’ zei Maja gelukkig en ze omhelsde ook dit cadeautje stevig. Vervolgens kroop ze naar William om hem haar nieuwste schat te laten zien. Voor de zekerheid herhaalde ze ‘op’ toen ze haar kostbare bezit voor hem opfield.

Er werd weer aangebeld en nog geen tel later stapte Kristina naar binnen. Erica merkte dat ze meteen begon te tandenknarsen. Wat had ze een hekel aan de gewoonte van haar schoonmoeder om voor de vorm aan te bellen en vervolgens meteen naar binnen te komen!

De cadeauprocedure werd nog een keer herhaald, maar deze keer bleef het succes uit. Maja hield nadenkend de truitjes omhoog die uit het pakje kwamen, keek nog een keer of er echt geen speelgoed in zat en staarde haar oma toen met grote ogen aan.

‘Ik zag de vorige keer dat ze bijna uit haar truitje was gegroeid, dus toen ze bij Lindex in de aanbieding waren – drie halen, twee be-

talen – heb ik er een paar voor haar gekocht. Daar heb je tenminste wat aan.’ Kristina glimlachte tevreden. Maja’s teleurgestelde gezicht leek haar niet te deren.

Erica moest zich inhouden om haar schoonmoeder niet te vertellen hoe idioot ze het vond dat ze kleren had gekocht voor een kind van één. Niet alleen was Maja teleurgesteld, het was Kristina ook weer gelukt om Erica en Patrik een veeg uit de pan te geven. Kennelijk konden ze hun dochter niet naar behoren kleden.

‘Nu is het tijd voor taart,’ riep Patrik, die met een feilloos gevoel voor timing leek te merken dat hij de aandacht moest afleiden. Erica slikte haar ergernis in en ze gingen met z’n allen naar de woonkamer voor het grote moment waarop het kaarsje zou worden uitgeblazen. Maja concentreerde zich en deed haar uiterste best, maar slaagde er alleen in de taart met spuug te bedekken. Patrik hielp haar onopvallend het vlammetje te doven en plechtig liet Maja zich toezingen en toejuichen. Over Maja’s blonde hoofd heen ontmoette Erica’s ogen die van Patrik. Ze kreeg een brok in haar keel en zag dat Patrik ook door het moment was ontroerd. Eén jaar. Hun baby’tje was één geworden. Een klein meisje dat ronddartelde, in haar handen klapte bij haar favoriete tv-programma, zelf at, de natste kussen van heel Noord-Europa gaf en van de hele wereld hield. Erica glimlachte naar Patrik. Hij glimlachte terug. Op dat moment was het leven volmaakt.

Mellberg zuchtte diep. Dat deed hij tegenwoordig vaak: zuchten. De tegenslag van afgelopen voorjaar beïnvloedde nog altijd zijn humeur. Maar hij was niet verbaasd. Hij had de controle uit handen gegeven en het zichzelf toegestaan te zijn, te voelen. Dat kon je niet ongestraft doen. Dat had hij kunnen weten. Eigenlijk kon je zeggen dat het zijn verdiende loon was. Je zou het zelfs een goede les kunnen noemen. Maar die had hij nu geleerd, en hij was niet iemand die twee keer dezelfde fout beging, dat was een ding dat zeker was.

‘Bertil?’ Annika’s stem klonk dwingend vanuit de receptie. Met vaardige hand bracht Bertil Mellberg het haar dat van zijn hoofd was gegleden terug op zijn plek, en hij stond met tegenzin op. Er waren weinig vrouwen van wie hij bevelen accepteerde, maar Annika Jans-

son behoorde tot die exclusieve schare. In de loop van de jaren had hij ongewild zelfs respect voor haar gekregen en hij kon geen enkele vrouw bedenken over wie hij hetzelfde kon zeggen. De miskleun met de vrouw die het politiekorps afgelopen voorjaar had versterkt, bewees dat wel. En nu zou er weer een vrouw komen. Mellberg zuchtte nog een keer. Dat het zo lastig was om hier een vent in uniform te krijgen. Maar nee, ze bleven maar meiden sturen om Ernst Lundgren te vervangen. Het was één doffe ellende.

Geblaf bij de receptie deed hem zijn wenkbrauwen fronsen. Had Annika een van haar honden meegenomen? Ze wist wat hij van die mormels vond. Hij moest eens een hartig woordje met haar spreken.

Maar het was niet een van Annika's labradors. Bij de receptie stond een kleine, donkerharige vrouw die een schurftig Fikkie van een onbestemd ras en met een onbestemde kleur aan de lijn hield.

'Ik heb hem hierbuiten gevonden,' zei ze met een duidelijk Stockholm accent.

'O, en wat doet hij dan hierbinnen?' vroeg Bertil knorrig en hij draaide zich om om weer naar zijn kamer te gaan.

'Dit is Paula Morales,' zei Annika snel en Bertil draaide zich nogmaals om. Dat was waar ook: de vrouw die hier zou komen werken had een Spaans klinkende naam. Maar wat was ze klein van stuk en tenger! De blik waarmee ze Bertil aankeek was echter allesbehalve slap. Ze stak haar hand uit.

'Leuk je te ontmoeten. De hond liep los. Zo te zien heeft hij geen baasje. In elk geval geen baasje dat goed voor hem zorgt.'

Haar toon was dwingend en Bertil vroeg zich af waar ze naartoe wilde. Vragend zei hij: 'Nou, dan breng je hem toch ergens heen?'

'Er is hier geen opvang voor honden die komen aanlopen. Dat heeft Annika me al verteld.'

'Niet?' vroeg Mellberg.

Annika schudde haar hoofd.

'Dan... Dan moet jij hem maar mee naar huis nemen,' zei hij, terwijl hij de hond probeerde weg te wuiven, die zich nu tegen zijn been aan drukte. Maar het beest negeerde hem en ging onbeschaamd op Mellbergs rechtervoet zitten.

'Dat kan niet. Wij hebben al een hond en die houdt niet van gezels-

schap,' antwoordde Paula rustig, met dezelfde doordringende blik als voorheen.

'Maar jij dan, Annika? Hij kan toch wel met jouw honden... spelen?' vroeg Mellberg op steeds gelatener toon. Waarom moest hij zich altijd met dit soort details bezighouden? Hij was verdorie de baas van dit bureau!

Annika schudde gedecideerd haar hoofd. 'Die zijn alleen aan elkaar gewend. Dat zou niet goed gaan.'

'Jij moet hem maar nemen,' zei Paula en ze gaf hem de riem aan. Mellberg was zo verbaasd over haar brutaliteit dat hij die aanpakte, en de hond reageerde onmiddellijk. Het beest drukte zich nog steviger tegen zijn been aan en begon te janken.

'Zie je wel? Hij vindt je aardig.'

'Maar ik kan niet... Ik heb geen...' stotterde Mellberg, voor de verandering niet in staat om een gepast antwoord te bedenken.

'Jij hebt geen dieren, en ik beloof je dat ik zal rondvragen of iemand hem mist. Anders moeten we iemand zien te vinden die voor hem wil zorgen. We kunnen hem niet zomaar weer op straat zetten. Straks wordt hij nog overreden!'

Tegen zijn zin merkte Mellberg dat Annika's smeekbede hem raakte. Hij keek naar de hond. Die keek naar hem. Zijn blik was vochtig, smekend.

'Oké, vooruit dan maar. Ik zorg wel voor die stomme hond als julie er zo'n heisa om maken. Maar niet langer dan een paar dagen. En jij moet hem voor me wassen voordat ik hem mee naar huis neem.' Hij stak een dreigende vinger op naar Annika, die er opgelucht uitzag.

'Ik zal hem hier op het bureau douchen. Geen enkel punt,' zei ze enthousiast. Vervolgens voegde ze eraan toe: 'Heel erg bedankt, Bertil.'

Mellberg bromde: 'Zorg er nou maar gewoon voor dat dat beest blinkend schoon is als ik hem weer onder ogen krijg. Anders komt hij bij mij de deur niet in.'

Hij stapte nijdig door de gang en smeed de deur achter zich dicht.

Annika en Paula keken elkaar glimlachend aan. De hond jankte en sloeg met zijn staart op de vloer.

‘Ik hoop dat jullie het gezellig samen hebben.’ Erica zwaaide naar Maja, die op de grond naar de *Teletubbies* zat te kijken en haar moeder negeerde.

‘We maken er iets leuks van,’ zei Patrik en hij gaf Erica een kus. ‘De kleine meid en ik zullen ons de komende maanden prima red- den.’

‘Nu klinkt het net alsof ik op wereldreis ga,’ zei Erica lachend. ‘Ik kom in elk geval met de lunch weer naar beneden.’

‘Denk je dat het goed gaat als jij hier thuis zit te werken?’

‘Dat zullen we wel zien. Je moet maar gewoon doen alsof ik er niet ben.’

‘Geen probleem. Zodra je de deur van de werkkamer dichtdoet, besta je niet meer voor me.’ Patrik knipoogde.

‘Hm. We zullen zien,’ antwoordde Erica en ze liep de trap op. ‘Maar het is in elk geval de moeite van het proberen waard. Dan hoef ik geen kantoor te huren.’

Ze ging naar de werkkamer en sloot met gemengde gevoelens de deur. Ze was een heel jaar thuis geweest met Maja. Een groot deel van haar had naar deze dag uitgekeken, vol verlangen het estafettestokje door te geven aan Patrik, weer een volwassen bezigheid te hebben. Ze was alle speeltuinen, zandbakken en kinderprogramma’s meer dan zat. Ze kon alleen maar constateren dat het perfecte zandtaartje maken onvoldoende intellectuele stimulans bood, en hoezeer ze ook van haar dochter hield, ze zou binnenkort gek worden van vertwijfeling als ze nog een keer ‘Hansje Pansje Kevertje’ moest zingen. Nu was het tijd dat Patrik dit soort dingen op zich nam.

Eerbiedig ging Erica achter de computer zitten, drukte op de aan- knop en genoot van het vertrouwde gezoem. De deadline voor haar nieuwe boek in de true crime-reeks was in februari, maar ze had tij- dens de zomer al wat research kunnen doen, dus ze was klaar om te gaan schrijven. Ze startte Word, opende het bestand dat ze ‘Elias’ had genoemd omdat dat de naam van het eerste slachtoffer van de moordenaar was en plaatste haar vingers op het toetsenbord. Een be- scheiden klopje op de deur onderbrak haar.

‘Sorry dat ik stoor.’ Patrik keek haar verstolen aan. ‘Weet je toeval- lig waar je Maja’s overall hebt opgehangen?’

‘In de droogkast.’

Patrik knikte en sloot de deur weer.

Opnieuw legde ze haar vingers op het toetsenbord en haalde diep adem. Weer werd er geklopt.

‘Nogmaals sorry. Ik laat je zo meteen met rust, maar ik wil even met je overleggen hoeveel kleren Maja vandaag aan moet. Het is nogal kil, maar ze wordt meestal vrij zweterig en dan is ze natuurlijk maar zo verkouden...’ Patrik glimlachte schaapachtig.

‘Trek haar maar een dun truitje en een dunne broek onder de overall aan. Meestal doe ik haar het dunne katoenen mutsje op omdat ze het anders zo warm krijgt.’

‘Dank je,’ zei Patrik en hij sloot de deur weer. Erica wilde net de eerste regel typen toen ze van beneden boos gejammer hoorde. Het geluid werd steeds sterker en nadat ze er een poosje naar had geluisterd, stond ze met een zucht op en liep de trap af.

‘Ik help je wel even. Als je haar nu moet aankleden, is dat bijna niet te doen.’

‘Fijn. Dat merk ik, ja,’ zei Patrik. De zweetdruppels stonden op zijn voorhoofd omdat hij met zijn jas aan met een beangstigend boze en bovendien sterke Maja had moeten worstelen.

Vijf minuten later was zijn dochter weliswaar nog altijd flink chagrijnig, maar ze had wel haar overall aan, en Erica gaf haar en Patrik een kus op hun mond voordat ze hen naar buiten duwde.

‘Maak maar een lekkere lange wandeling, dan kan mama even werken,’ zei ze, en Patrik zag er schuldbevestigend uit.

‘Ja, sorry dat we... Het duurt waarschijnlijk wel een paar dagen voordat we de procedure onder de knie hebben. Daarna kun je in alle rust werken, dat beloof ik je.’

‘Het geeft niet,’ zei Erica, terwijl ze gedecideerd de deur achter hen dichtdeed. Na een grote mok koffie te hebben ingeschonken, ging ze weer naar de werkkamer. Eindelijk zou ze kunnen beginnen.

‘Sst... maak verdomme niet zo’n lawaai.’

‘Ach wat, ma zegt dat ze alle twee weg zijn. Ze hebben al de hele zomer hun post niet uit de brievenbus gehaald, maar ze zijn kennelijk

vergeten dat te regelen, dus sinds juni leegt ma die. We kunnen net zoveel lawaai maken als we willen.’ Mattias lachte, maar Adam keek nog steeds sceptisch. Het oude huis had iets engs. En de oude mannen ook. Mattias kon zeggen wat hij wilde; hij, Adam, zou zo voorzichtig mogelijk naar binnen sluipen.

‘Hoe komen we er dan in?’ Hij vond het vreselijk dat zijn onrust als een zeurderige toon in zijn stem doorklonk, maar hij kon er niets aan doen. Vaak wilde hij dat hij meer op Mattias leek: moedig, onbevreesd, soms op de grens van doldriest. Maar hij kreeg daardoor wel alle meiden.

‘Dat komt wel in orde. Je komt altijd wel ergens binnen.’

‘Dat zeg je zeker omdat je zo’n ervaren inbreker bent?’ Adam lachte, maar hij zorgde er wel voor dat het niet te hard was.

‘Ik heb een hoop dingen gedaan waar jij geen flauw idee van hebt,’ zei Mattias hautain.

Ja, ja... dacht Adam, maar hij durfde Mattias niet tegen te spreken. Soms had Mattias de behoefte zich stoerder voor te doen dan hij was. Hij deed maar. Adam was wel zo verstandig daarover niet in discussie te gaan.

‘Wat denk je dat hij binnen heeft?’ Mattias’ ogen schitterden terwijl ze langzaam om het huis kropen op zoek naar een raam of een luik – iets wat ze konden gebruiken om in het onneembare huis binnen te dringen.

‘Geen idee.’ Adam keek aldoor angstig om zich heen. Hij vond dit met de minuut minder leuk worden.

‘Misschien wel allerlei coole nazispullen. Stel je voor dat hij uniformen en zo heeft!’ De opwinding in Mattias’ stem was onmiskenbaar. Sinds ze dat werkstuk over de ss hadden gemaakt, leek hij wel bezeten. Hij las alles wat hij maar over de Tweede Wereldoorlog en het nazisme te pakken kon krijgen, en de man die verderop bij hem in de straat woonde, van wie iedereen wist dat hij een soort expert op het gebied van Duitsland en de nazi’s was, had sindsdien een onweerstaanbare aantrekkingskracht op hem uitgeoefend.

‘Misschien heeft hij dat soort dingen helemaal niet in huis,’ probeerde Adam in te brengen, maar hij wist van tevoren al dat het geen zin had. ‘Mijn vader zei dat hij voor zijn pensioen leraar geschiedenis

was en hij heeft vast alleen maar een hoop boeken en zo. Misschien is er wel helemaal niets cools.’

‘We komen er gauw genoeg achter.’ Mattias’ ogen glinsterden toen hij triomfantelijk op een raam in de zijmuur van het huis wees. ‘Kijk eens! Dat raam staat op een kiertje.’

Teleurgesteld constateerde Adam dat Mattias gelijk had. Hij had stiekem gehoopt dat het onmogelijk zou blijken naar binnen te komen.

‘We moeten dat raam verder open zien te krijgen.’ Mattias keek zoekend om zich heen. Een uitzethaak die van een raam was afgeval- len en nu op de grond lag, bood de oplossing.

‘Oké. Laten we eens kijken.’ Met chirurgische precisie slaagde Mattias erin de haak boven zijn hoofd in een hoekje tussen het raam te wringen. Hij duwde. Niets bewoog. Het raam zat vast. ‘Shit. Dit moet lukken.’ Met zijn tong in zijn mondhoek probeerde hij het nog een keer. Het was inspannend om de haak boven zijn hoofd te hou- den en tegelijk kracht te zetten, en hij ademde stotend. Uiteindelijk slaagde hij erin de haak nog een paar centimeter verder naar binnen te duwen.

‘Zo kunnen ze zien dat er iemand heeft ingebroken!’ protesteerde Adam met zwakke stem, maar Mattias leek hem niet te horen.

‘Nu moet dat kloteraam verdomme opengaan!’ Terwijl de zweet- druppels op zijn voorhoofd stonden, gaf Mattias de haak nog een keer een zet en toen vloog het raam open.

‘Yes!’ Hij balde zegevierend zijn vuist en wendde zich opgewon- den tot Adam. ‘Help me eens omhoog.’

‘Misschien kun je ergens op gaan staan of ligt er een ladder...’

‘Kom op, help me nou maar omhoog, dan trek ik jou daarna op.’

Gehoorzaam ging Adam tegen de muur staan en hield zijn han- den bij elkaar om Mattias een opstapje te geven. Zijn gezicht vertrok toen Mattias’ schoenen in zijn palm sneden, maar hij weerstond de pijn en duwde zijn vriend omhoog terwijl die zich afzette.

Mattias kreeg de vensterbank te pakken, trok zich op en slaagde erin eerst zijn ene voet en vervolgens zijn andere erop te zetten. Hij haalde zijn neus op. Jezus, wat een meur. Verdomd smerig. Hij trok het rolgordijn opzij en probeerde naar binnen te turen. Het leek als-

of hij in een bibliotheek was beland, maar alle rolgordijnen zaten dicht, dus de kamer was in duisternis gehuld.

‘Het stinkt hier een uur in de wind.’ Terwijl hij zijn neus dichtkneep, draaide hij zich half om naar Adam.

‘Laat dan maar,’ zei Adam met een hoopvolle glinstering in zijn ogen vanaf de grond.

‘Nee, joh. We zijn binnen. Nu wordt het pas echt leuk! Pak mijn hand.’

Hij liet zijn neus los en hield de vensterbank vast terwijl hij zijn rechterhand naar Adam uitstak.

‘Kun je me houden?’

‘Natuurlijk. Kom!’ Adam pakte zijn hand en Mattias trok zo hard hij kon. Even leek het een onmogelijk project, maar toen kon Adam de vensterbank pakken, en Mattias sprong op de vloer om ruimte voor Adam te maken. Op het moment dat hij neerkwam, hoorde hij een vreemd gekraak. Hij keek omlaag. Er lag iets op de vloer, maar omdat het zo donker was, kon hij met geen mogelijkheid zien wat. Waarschijnlijk dorre blaadjes.

‘Wat is dat, verdomme?’ zei Adam toen hij ook op de vloer was gesprongen, maar hij kon evenmin identificeren wat het krakende geluid veroorzaakte. ‘Jezus, wat een stank,’ zei hij vervolgens, en het leek alsof hij kotsneigingen kreeg van de muffe lucht.

‘Dat zei ik toch?’ zei Mattias vrolijk. Zijn neus was nu een beetje aan de geur gewend en hij had er niet meer zo’n last van. ‘Nu gaan we kijken wat voor leuke dingen die ouwe allemaal heeft. Trek het rolgordijn eens omhoog.’

‘Maar wat nou als iemand ons ziet?’

‘Wie zou ons hier moeten zien? Trek dat rolgordijn nou maar omhoog.’

Adam deed wat Mattias hem had opgedragen. Het gordijn schoot zoevend naar boven en liet een fel licht de kamer binnen.

‘Gave kamer,’ zei Mattias terwijl hij bewonderend rondkeek. Het hele vertrek was vanaf de vloer tot aan het plafond bedekt met boekenplanken. In een hoek stonden twee leren fauteuils om een tafeltje. In een andere hoek troonde een enorm bureau. Een ouderwetse kantoorstoel met een hoge rugleuning was een halve slag gedraaid,

waardoor ze alleen de achterkant zagen. Adam deed een pas naar voren, maar het gekraak deed hem weer naar beneden kijken. Nu zagen ze allebei waar ze op hadden getrapt.

‘Wel god...’ De vloer lag vol vliegen. Zwarte, gore, dode vliegen. Ook de vensterbank lag er vol mee, en in een reflex veegden Adam en Mattias hun handen af aan hun broekspijpen.

‘Shit, wat goor.’ Mattias vertrok zijn gezicht.

‘Waar komen al die vliegen vandaan?’ Adam keek verbaasd naar de vloer. Vervolgens legden zijn door CSI beïnvloede hersenen een onaangename link. Dode vliegen. Een vieze stank. Hij wuifde de gedachte weg, maar zijn blik werd onophoudelijk naar de afgewende bureaustoel getrokken. ‘Mattias?’

‘Ja?’ antwoordde die geïrriteerd, terwijl hij vol walging een plekje probeerde te vinden waar hij niet op allemaal dode vliegen trapte.

Adam gaf geen antwoord, maar liep aarzelend naar de stoel. Een deel van hem schreeuwde dat hij zich moest omkeren, dat hij via dezelfde route als hij was gekomen moest vertrekken en zo ver weg moest hollen als hij maar kon. Maar zijn nieuwsgierigheid was sterker en het was alsof zijn voeten hem vanzelf naar de stoel brachten.

‘Wat is er?’ herhaalde Mattias, maar hij hield zijn mond toen hij zag dat Adam gespannen en afwachtend verder liep.

Adam was nog zo’n halve meter van de stoel verwijderd toen hij zijn hand uitstak. Hij zag zelf dat die licht trilde. Langzaam, heel langzaam, millimeter voor millimeter, bracht hij zijn hand naar de rugleuning. Het enige geluid dat in de kamer te horen viel, was het gekraak wanneer hij zijn voeten neerzette. Het leer van de stoel was koel tegen zijn vingertoppen. Hij vergrootte de druk van zijn vingertoppen en duwde de rugleuning naar links, waardoor de stoel naar hem toe draaide. Adam deed een pas naar achteren. De stoel bewoog langzaam rond en liet geleidelijk steeds meer zien van wat erop zat. Achter zich hoorde hij Mattias overgeven.

De ogen die elke beweging van hem volgden, waren groot en vochtig. Mellberg probeerde ze te negeren, maar slaagde er niet in. De hond leek aan zijn zij gekluisterd en keek hem vol aanbidding aan. Uiteindelijk gaf Mellberg toe. Hij trok de onderste bureaula open,

pakte een kokosbol en gooide die voor het beest op de grond. Binnen twee tellen was de bol verdwenen en even leek het alsof de hond glimlachte. Maar dat was waarschijnlijk puur verbeelding. Hij was nu in elk geval schoon. Door Annika ingezeept en gedoucht. Ze had goed werk verricht. Toch had Bertil het wat onsmakelijk gevonden toen hij vanochtend wakker was geworden en had ontdekt dat de hond op zijn bed was gesprongen en naast hem lag. Zeep doodde luizen en zo toch niet? Wat als zijn vacht vol met kruipend ongedierte zat dat nu niets liever wilde dan naar Mellbergs omvangrijke lichaam springen? Maar bij een grondige inspectie van de vacht had hij geen enkele vorm van leven kunnen ontdekken en Annika had hem ook met haar hand op haar hart verzekerd dat ze geen luizen had gezien toen ze hem waste. Maar daarom mocht de hond nog niet in zijn bed slapen. Er waren grenzen.

‘Zo, hoe zullen we jou noemen?’ vroeg Mellberg en hij voelde zich opeens dom omdat hij tegen een viervoeter praatte. Maar het beest moest wel een naam hebben. Hij dacht na en keek rond of hij iets zag wat hem op een idee kon brengen. Maar er tolden alleen maar domme hondennamen door zijn hoofd: Fido, Ludde... Nee, dat was niets. Opeens moest hij grinniken. Hij had een briljante inval. Sinds hij Lundgren had moeten ontslaan, had hij hem eerlijk gezegd best gemist. Niet veel, maar toch een beetje. Dus waarom zou hij de hond niet Ernst noemen? Dat had wel humor. Hij grinnikte weer.

‘Ernst – wat dacht je daarvan? Klinkt goed, hè?’ Hij trok de la weer open en pakte nog een kokosbol. Uiteraard mocht Ernst een kokosbol. Het was toch niet Mellbergs probleem als de hond te dik werd. Over een paar dagen had Annika vast wel een geschikte plek voor hem gevonden en het was niet erg als hij voor die tijd een paar kokosbollen at.

De telefoon rinkelde schel en zowel Mellberg als Ernst veerde op.

‘Bertil Mellberg.’ In eerste instantie kon hij de stem in de hoorn niet verstaan, hij hoorde alleen een hoog, hysterisch gekakel.

‘Sorry, je moet iets langzamer praten. Wat zeg je?’ Hij luisterde geconcentreerd en trok zijn wenkbrauwen op toen hij het eindelijk verstond.

‘Een lijk, zei je? Waar?’ Hij ging rechtop zitten. De hond, die nu

Ernst heette, ging ook rechtop zitten en spitste zijn oren. Mellberg noteerde een adres op het notitieblok dat voor hem lag, beëindigde het gesprek met een 'Blijf waar jullie zijn' en sprong van zijn stoel. Ernst volgde hem op de hielen.

'Blijf!' Mellbergs stem was ongewoon autoritair en tot zijn grote verbazing zag hij dat de hond abrupt stil bleef staan in afwachting van nadere instructies. 'Zit!' probeerde Mellberg, terwijl hij naar de mand wees die Annika in een hoek van zijn kamer voor de hond in orde had gemaakt. Met tegenzin sjokte Ernst er braaf heen en ging met zijn kop op zijn poten liggen, terwijl hij zijn tijdelijke baasje beledigd aankeek. Bertil Mellberg voelde zich merkwaardig tevreden dat hij voor de verandering werd gehoorzaamd, en gesterkt doordat hij zijn gezag had kunnen laten gelden, stoof hij door de gang terwijl hij tegen alles en iedereen riep: 'Er is een lijk gevonden.'

Drie hoofden staken uit evenzoveel deuropeningen, het rode van Martin Molin, het grijze van Gösta Flygare en het ravenzwarte van Paula Morales.

'Een lijk?' vroeg Martin terwijl hij als eerste de gang in stapte. Ondertussen kwam Annika ook aangelopen vanaf de receptie.

'Ik ben net gebeld door een tiener die dat meldde. Kennelijk zijn ze een villa tussen Fjällbacka en Hamburgsund binnengedrongen en hebben ze daar een lijk aangetroffen.'

'Van wie is dat huis?' vroeg Gösta Flygare.

Mellberg haalde zijn schouders op. 'Meer weet ik niet. Ik heb tegen de jongens gezegd dat ze daar moesten blijven. Wij gaan er meteen heen. Martin, Paula en jij nemen de ene auto en Gösta en ik de andere.'

'Moeten we Patrik niet bellen?' vroeg Gösta voorzichtig.

'Wie is Patrik?' vroeg Paula. Haar blik ging van Gösta naar Mellberg.

'Patrik Hedström,' verduidelijkte Martin. 'Hij werkt hier ook, maar hij heeft vanaf vandaag vaderschapsverlof.'

'We hoeven Hedström helemaal niet te bellen,' zei Mellberg en hij snoof beledigd. 'Ik ben er toch?' voegde hij er gewichtig aan toe, en vervolgens ging hij spoorlags naar de garage.

'Jippie!' mompelde Martin zonder dat Mellberg het kon horen.

Paula trok vragend haar wenkbrauwen op. ‘Laat maar,’ zei Martin verontschuldigend, maar hij kon het niet nalaten eraan toe te voegen: ‘Je begrijpt het vanzelf wel.’

Paula keek nog steeds verward, maar liet het onderwerp rusten. De dynamiek op haar werkplek zou ze na verloop van tijd wel doorgronden.

Erica zuchtte. Het was nu stil in huis. Te stil. Haar oren waren er een jaar lang op ingesteld geweest elk piepje of de volgende schreeuw te horen. Nu hing er een akelige, doodse stilte. Op de eerste regel van het Word-document knipperde de cursor. Ze had in een halfuur geen enkele letter getypt. Het was gewoon leeg in haar hoofd. Ze had haar aantekeningen doorgebladerd, evenals de artikelen die ze van de zomer had gekopieerd. Na diverse brieven te hebben geschreven, had ze eindelijk een afspraak met de hoofdpersoon, de moordnares, kunnen maken, maar die was pas over drie weken. Dus voorlopig moest ze het met het archiefmateriaal doen en dat als uitgangspunt nemen. Het probleem was echter dat er niets kwam. De woorden wilden niet op hun plek vallen en nu voelde ze een grote twijfel. De twijfel die je als schrijver steeds had. Waren er geen woorden meer? Had ze haar laatste zin geschreven, haar quatum gehaald? Zaten er geen boeken meer in haar? Haar logische verstand zei haar dat ze zich bijna altijd zo voelde als ze met een nieuw boek begon, maar het mocht niet baten. Het was een kwelling, een proces waar ze elke keer weer doorheen moest. Het leek wel een bevalling. Maar vandaag ging het ongebruikelijk langzaam. Gedachteloos stopte ze als troost een Dumle-toffee in haar mond. Met een schuin oog keek ze naar de blauwe dagboeken die naast de computer op haar bureau lagen. Het vloeiende handschrift van haar moeder trok haar aandacht. Ze werd heen en weer geslingerd tussen angst om dicht bij haar moeders teksten te komen en nieuwsgierigheid naar wat ze zou kunnen vinden. Aarzelend stak ze haar hand uit en pakte het eerste schrift. Ze woog het op haar handpalm. Het was dun, ongeveer zoals de schriften op de lagere school. Erica streek met haar vingers over de buitenkant. De naam was met blauwe inkt geschreven, die in de loop van de jaren aanzienlijk was verbleekt. ELSY MOSTRÖM – dat was de meisjesnaam

van haar moeder. De naam Falck had ze gekregen toen ze met Erica's vader trouwde. Langzaam sloeg ze het schrift open. De pagina's waren gelinieerd, met dunne blauwe lijnen. Bovenaan stond een datum: 3 september 1943. Ze las de eerste regel:

Komt er nooit een eind aan deze oorlog?

Fjällbacka 1943

‘Komt er nooit een eind aan deze oorlog?’

Elsy beet op haar pen en dacht erover na hoe ze verder zou gaan. Hoe moest ze haar gedachten over de oorlog die niet bij hen werd gevoerd maar desondanks aanwezig was, samenvatten? Het voelde vreemd om een dagboek bij te houden. Ze wist niet hoe ze op dat idee was gekomen, maar ze had behoefte alle gedachten te formuleren die het gewone en tegelijk vreemde bestaan met zich meebracht. Een deel van haar kon zich de vooroorlogse tijd amper herinneren. Ze was nu dertien, bijna veertien, en ze was negen geweest toen de oorlog uitbrak. De eerste jaren had ze er maar weinig van gemerkt. Alleen dat de volwassenen waakzaam waren geweest. Opeens volgden ze naarstig het nieuws, in de kranten en op de radio. Als ze met hun oor naar de radio in de woonkamer gewend zaten te luisteren, zag ze het in hun houding: zenuwachtig, bang en op hetzelfde moment merkwaardig opgewonden. Wat er in de wereld gebeurde, was ondanks alles spannend – dreigend, maar spannend. Verder was het leven niet veranderd. De boten vertrokken en kwamen weer thuis. Soms was de vangst goed, soms slecht. Aan land deden de vrouwen hun taken, en dat waren dezelfde taken die hun moeders hadden verricht, en hun moeders vóór hen. Kinderen moesten worden gevoed, was moest worden gewassen en huizen moesten worden schoongemaakt. Het was een kringloop zonder eind, maar de oorlog dreigde het leven en de werkelijkheid die ze kenden te verstoren. Die spanning had ze als kind gevoeld. En nu was de oorlog bijna hier.

‘Elsy?’ De stem van haar moeder kwam van beneden. Snel sloot Elsy het schrift en legde het in de bovenste la van haar bureautje voor het raam. Ze had hier vele uren aan haar huiswerk gezeten, maar nu waren haar schooljaren verleden tijd en had ze eigenlijk niets meer aan het meubel. Ze stond op, streek haar jurk glad en ging naar moeder.

‘Elsy, kun je even water voor me halen?’ Haar moeder zag er moe en grauw uit. Ze hadden de hele zomer in de kleine kamer in de kelder gewoond. De rest van het huis was verhuurd aan zomergasten. Schoonmaken, maaltijden en bediening waren bij de huur inbegrepen en deze zomer waren de gasten veeleisend geweest. Een advocaat uit Göteborg met zijn vrouw en drie wilde kinderen. Elsy’s moeder, Hilma, had van ’s ochtends vroeg tot ’s avonds laat heen en weer moeten vliegen. Ze had hun kleren gewassen, een twaalfuurtje gemaakt als ze een boottochtje gingen maken, binnen de rommel opgeruimd en tegelijk ook nog haar eigen huishouden gedaan.

‘Ga maar even zitten, moeder,’ zei Elsy zacht en ze legde aarzelend een hand op haar moeders schouder. Bij de aanraking deinsde Hilma terug. Ze waren het niet gewend elkaar beet te pakken, maar na enige aarzeling legde ze haar hand op die van haar dochter en liet zich dankbaar op een stoel duwen.

‘Het werd ook hoog tijd dat ze vertrokken. Wat een veeleisende mensen. Zou u misschien dit... Zou u misschien dat... Zou u misschien even...’ Hilma deed hun beschaafde stemmen na, maar sloeg vervolgens verschrikt een hand voor haar mond. Over deftige mensen hoorde je niet zo respectloos te praten. Het was belangrijk om je plek te weten.

‘Ik begrijp dat u moe bent. Ze waren niet makkelijk.’ Elsy goot het laatste restje water in een pan en zette die op de plaat. Toen het water had gekookt, roerde ze de surrogaatkoffie erdoor en zette een kopje voor Hilma en zichzelf neer.

‘Ik zal zo water gaan halen, moeder, maar eerst drinken we een kopje.’

‘Je bent een lieve meid.’ Hilma nam een slok van het verschrikkelijke surrogaat. Bij feestelijke gelegenheden dronk ze haar koffie op een schoteltje, met een suikerklontje tussen haar tanden. Maar

tegenwoordig moest je zuinig zijn op suiker en met surrogaatkoffie was het ook niet echt hetzelfde.

‘Heeft vader gezegd wanneer hij thuiskomt?’ Elsy sloeg haar ogen neer. Nu het oorlog was, had die vraag een heel andere lading dan vroeger. Nog niet zo lang geleden was de Öckerö getorpedeerd en met man en muis vergaan. Sinds die tijd had het afscheid wanneer haar vader uitvoer steeds iets noodlottigs. Maar het werk moest doorgaan. Niemand had een keuze. De lading moest worden geleverd, de vis moest omhoog worden gehaald. Dat waren de voorwaarden voor hun bestaan, of het nu oorlog was of niet. Ze mochten dankbaar zijn dat ze überhaupt nog tussen Zweden en Noorwegen mochten varen. Dat leek ook veiliger dan met een vrijbrief de zee oversteken, omdat je dan langs de versperringen moest. Nu konden de boten uit Fjällbacka blijven vissen, en hoewel de vangst kleiner was dan vroeger, konden ze in elk geval wat bijverdienen met transporten van en naar de Noorse havens. Vaak had Elsy’s vader ijs uit Noorwegen bij zich en als hij geluk had, had hij ook een vracht als hij die kant uit ging.

‘Ik wou alleen...’ Hilma viel stil, maar ging toen verder. ‘Ik wou alleen dat hij een beetje voorzichtiger was.’

‘Wie? Vader?’ vroeg Elsy, hoewel ze heel goed wist op wie haar moeder doelde.

‘Ja...’ Hilma vertrok haar gezicht toen ze een slok van de surrogaatkoffie nam. ‘Hij heeft deze keer de zoon van de dokter bij zich en... Ja, dat kan nooit goed gaan, dat kan ik je wel zeggen.’

‘Axel is moedig, hij doet wat hij kan. En vader wil waarschijnlijk alleen maar zijn steentje bijdragen.’

‘Maar de risico’s...’ – Hilma schudde haar hoofd – ‘de risico’s als hij die jongen en zijn vrienden meeneemt... ja, ik vind dat hij vader en de anderen in het ongeluk stort.’

‘We moeten doen wat we kunnen om de Noren te helpen,’ zei Elsy kalm. ‘Wat als wij waren getroffen – hadden we dan hun hulp ook niet nodig gehad? Axel en zijn kameraden doen goed werk.’

‘Nee, nu hebben we het er niet meer over. Haal je dat water nog?’ Hilma’s toon was korzelig toen ze opstond en naar het aanrecht liep om het kopje af te wassen. Maar Elsy nam het goed op. Ze wist dat

die korzigheid alleen voortkwam uit bezorgdheid.

Na een laatste blik op haar moeders voortijdig kromme rug pakte ze de emmer en ging water halen uit de put.

Tot zijn eigen verbazing genoot Patrik van de wandeling. De afgelopen jaren was er niet veel van sporten gekomen, maar als hij tijdens zijn vaderschapsverlof elke dag een lange wandeling kon maken, zou hij zijn beginnende buikje misschien kunnen wegwerken. Dat Erica thuis maar matig snoepte, had aanstekelijk gewerkt en daardoor was hij al een kilootje of twee afgefallen.

Hij passeerde de OK/Q8-pomp en liep in stevig tempo langs de weg die naar het zuiden voerde. Hij was van plan naar de molen te gaan en daarna terug te keren. Maja zat met haar gezicht naar voren in de kinderwagen en brabbelde vrolijk. Ze vond het heerlijk om te wandelen en begroette iedereen die ze tegenkwamen breed glimlachend met een blij 'hoi'. Ze was echt een zonnestraaltje, maar als ze dat wilde kon ze ook een duivels humeur hebben. Dat kwam vast van Erica's kant, dacht Patrik.

Terwijl hij verder liep, voelde hij zich steeds tevredener met zijn bestaan. Het dagelijks leven liep tegenwoordig op rolletjes. Eindelijk hadden Erica en hij het huis voor zichzelf. Niet dat hij Anna en haar kinderen niet mocht, maar het was vermoeiend als je maand na maand op elkaars lip woonde. Nu was er alleen nog dat gedoe met zijn moeder. Dat baarde hem zorgen. Hij had altijd het gevoel dat hij klem zat tussen Erica en Kristina. Natuurlijk begreep hij dat Erica het vervelend vond dat zijn moeder zomaar bij hen naar binnen stapte en commentaar leverde op de manier waarop ze hun huishouden deden en voor Maja zorgden. Maar het zou prettig zijn als ze daar net als hij Oost-Indisch doof voor kon zijn. En je moest toch een beetje be-

grip voor Kristina hebben; ze leefde alleen en had eigenlijk niemand anders. Lotta, zijn zus, woonde in Göteborg, en hoewel dat niet het eind van de wereld was, was het voor Kristina veel makkelijker om bij Erica en hem langs te gaan. Bovendien was ze een grote hulp; ze hadden een paar keer uit eten kunnen gaan terwijl Kristina oppaste. Dus ja... het zou fijn zijn als Erica de voordelen iets beter zag.

‘Kijk, kijk!’ zei Maja opgewonden en ze wees met haar vingertje toen ze langs de wei kwamen waar de paarden van manege Rimfaxe liepen te grazen. Paarden waren niet Patriks lievelingsdieren, maar hij moest bekennen dat de fjordpaarden er heel lief uitzagen en relatief ongevaarlijk leken. Ze bleven even naar ze staan kijken en Patrik bedacht dat hij de volgende keer wel wat appels of wortelen mee kon nemen. Nadat Maja uitgekeken was, liep hij het laatste stukje naar de molen en ging toen terug naar Fjällbacka.

Zoals altijd werd hij gefascineerd door de kerktoeren die zich steeds krachtiger boven de heuvel verhief. Net op dat moment zag hij een bekende auto. Er werd niet met zwaailicht of sirene gereden, dus het leek niet acuut te zijn, maar hij voelde zijn hart sneller kloppen. Toen de eerste politiewagen over de top van de heuvel was gekomen, zag hij dat de tweede er vlak achter reed en hij fronste zijn voorhoofd. Beide auto's. Dan moest het relatief belangrijk zijn. Hij begon te zwaaien toen de eerste auto zo'n honderd meter van hem vandaan was. Die minderde vaart en Patrik liep naar Martin toe, die achter het stuur zat. Maja zwaaide opgewonden met haar armen. In haar wereld was het altijd leuk als er iets gebeurde.

‘Hoi Hedström, ben je een wandelingetje aan het maken?’ vroeg Martin en hij wuifde naar Maja.

‘Ja, ik moet toch een beetje in vorm blijven... Waar gaan jullie naartoe?’ De andere auto stopte ook en Patrik zwaaide naar Bertil en Gösta.

‘Hallo, Paula Morales.’ Nu pas zag Patrik dat er een onbekende vrouw in politie-uniform naast Martin zat. Hij pakte haar uitgestoken hand beet en stelde zich nog voordat Martin zijn vraag kon beantwoorden voor.

‘We hebben een melding van een lijk binnengekrepen. Hier vlakbij.’

‘Denken jullie dat het om een misdrijf gaat?’ Patrik fronste zijn voorhoofd.

Martin spreidde zijn handen. ‘Dit is het enige dat we weten. Twee jongens hebben een lijk gevonden en ons gebeld.’ De tweede politiewagen toeterde en Maja veerde op.

‘Zeg,’ zei Martin haastig, ‘kun je niet even meekomen? Het voelt niet helemaal veilig met... nou ja, je weet wel,’ zei hij terwijl hij naar de auto achter hem knikte.

‘Tja, maar hoe moet dat dan?’ vroeg Patrik. ‘Ik heb de kleine meid bij me... en formeel gezien ben ik vrij.’

‘Alsjeblieft,’ zei Martin en hij hield zijn hoofd schuin. ‘Kom gewoon even kijken, dan breng ik jullie daarna wel weer naar huis. De kinderwagen kan in de achterbak.’

‘Maar je hebt geen kinderzitje...’

‘Daar heb je gelijk in. Misschien kun je erheen lopen? Het is vlak om de hoek. De eerste weg rechts, het tweede huis aan je linkerhand. Er moet FRANKEL op de brievenbus staan.’

Patrik aarzelde, maar nam een besluit toen de achterste politiewagen weer toeterde. ‘Oké. Ik kom wel even een kijkje nemen. Maar dan moet jij op Maja letten als ik naar binnen ga. En geen woord hierover tegen Erica. Ze zou uit haar vel springen als ze erachter kwam dat ik Maja heb meegenomen naar een politiezaak.’

‘*Promise*,’ zei Martin en hij knipoogde. Hij gebaarde naar Bertil en Gösta in de auto achter hem en zette de zijne in z’n één. ‘Tot zo dan.’

‘Oké,’ zei Patrik. Hij had sterk het gevoel dat hij hier spijt van zou krijgen. Maar zijn nieuwsgierigheid was sterker dan zijn drang tot zelfbehoud, en hij draaide de kinderwagen met Maja om en liep in hoog tempo richting Hamburgsund.

‘Alles van grenenhout moet weg!’ Anna stond met haar handen in haar zij en probeerde er zo angstaanjagend mogelijk uit te zien.

‘Wat is er mis met grenen?’ vroeg Dan en hij krabde op zijn hoofd.

‘Het is lelijk! Verder nog vragen?’ zei Anna, maar ze kon haar lach niet onderdrukken. ‘Kijk niet zo verschrikt, lieverd... Ik sta erop, niets is zo lelijk als grenen meubels. En het bed is wel het allerergst. Bovendien wil ik niet langer in het bed slapen waar Pernilla en jij in

hebben gelegen. Ik kan ermee leven dat we in hetzelfde huis wonen, maar hetzelfde bed... nee...'

'Daar kan ik inkomen. Maar het is duur als we allemaal nieuwe meubels moeten kopen...' Dan keek bezorgd. Sinds Anna en hij een stel waren, had hij besloten om ondanks alles het huis te houden, maar het was nog steeds een beetje lastig om de eindjes aan elkaar te knopen.

'Ik heb het geld nog dat ik heb gekregen toen Erica me uit ons ouderlijk huis uitkocht. Daar heeft Lucas nooit aan kunnen komen. Dus daar nemen we wat van op om nieuwe spullen van te kopen. Samen als je wilt, anders kun je me de vrije teugels geven als je dat durft.'

'O, jawel,' zei Dan. 'Ik vind het helemaal niet erg om geen beslissingen over meubels te hoeven nemen. Zolang het niet te gek is, mag je kopen wat je wilt. Genoeg gepraat. Kom liever hier en geef me een kus.' Hij trok haar naar zich toe en zoende haar lang en grondig. Zoals zo vaak raakten ze opgewonden en Dan had net Anna's bh op haar rug losgemaakt, toen iemand de buitendeur opentrok en naar binnen kwam. Vanuit de hal keek je rechtstreeks de keuken in en het leed geen twijfel wat er gaande was.

'Gadver, wat goor, staan jullie in de keuken te lebben!' Belinda's gezicht was rood van woede en ze stormde langs hen heen naar boven. Helemaal boven aan de trap bleef ze staan en riep naar beneden: 'Ik ga zo snel mogelijk terug naar mama, hoor! Daar hoeft ik in elk geval niet te zien hoe jullie aldoor jullie tong in elkaars keel steken. Pijnlijk gewoon! Hartstikke goor! Snappen jullie dat?!'

Pang! De deur van Belinda's kamer werd dichtgesmeten en ze hoorden hoe ze de sleutel omdraaide. Het volgende moment stond haar muziek zo hard aan dat de borden op het aanrecht op de maat meerammelden.

'Oeps,' zei Dan en hij trok een gezicht terwijl hij naar boven keek.

'Ja, oeps is inderdaad het juiste woord,' zei Anna en ze maakte zich los uit de omhelzing. 'Dit is echt niet makkelijk voor haar.' Ze pakte de rinkelende borden en zette ze in de gootsteen.

'Nee, maar ze moet verdomme wel accepteren dat ik een nieuwe vrouw heb ontmoet,' zei Dan geïrriteerd.

‘Probeer je eens in haar situatie te verplaatsen. Eerst gaan Pernilla en jij scheiden, vervolgens passeren er snel wat losse...’ – ze woog haar woorden op een goudschaaltje – ‘een aantal meisjes de revue, en dan kom ik met mijn twee kleine kinderen hier wonen. Belinda is nog maar zeventien en alleen dat al is lastig. Als je dan ook nog drie vreemden op je dak krijgt...’

‘Ja, ik weet dat je gelijk hebt...’ Dan zuchtte. ‘Maar ik weet niet hoe je met een puber moet omgaan. Ik bedoel, moet ik haar met rust laten of denkt ze dan dat ik haar verwaarloos? Of moet ik volhouden, met het risico dat ze me opdringerig vindt? Waar is verdorie de handleiding?’

Anna lachte. ‘Ik miste de handleiding op de kraamafdeling al. Maar ik vind dat je moet proberen met haar te praten. Als ze de deur voor je neus dichtsmijt, heb je in elk geval je best gedaan. En dan probeer je het gewoon nog een keer. En nog een keer. Ze is bang dat ze je kwijtraakt. Ze is bang dat ze het recht verliest om klein te zijn. Ze is bang dat wij alles overnemen nu we hier wonen. Zo gek is dat niet.’

‘Waar heb ik zo’n verstandige vrouw aan verdiend?’ zei Dan en hij trok Anna weer naar zich toe.

‘Dat weet ik niet,’ zei Anna. Glimlachend drukte ze haar gezicht tegen zijn borst. ‘Eigenlijk ben ik niet zo verstandig. Dat lijkt alleen maar zo in vergelijking met je vorige veroveringen...’

‘Zeg,’ zei Dan lachend terwijl hij zijn armen stevig om Anna klemde, ‘pas op. Anders blijft het grenen bed staan waar het staat...’

‘Wil je dat ik blijf of niet?’

‘Oké. Jij wint. Beschouw het als weggegooid.’

Ze lachten. En kusten. Boven hun hoofden denderde de popmuziek oorverdovend voort.

Martin zag de jongens meteen toen hij de oprit bij het huis opreed. Ze stonden een beetje opzij, beiden met hun armen stevig over elkaar, licht huiverend. Ze hadden alle twee een bleek gezicht en hun opluchting toen ze de politiewagens zagen was groot.

‘Martin Molin.’ Hij stak zijn hand uit naar de jongen die het dichtstbij stond, die zich mompelend voorstelde als Adam Anderson. De andere jongen, die schuin achter hem stond, wuifde afwe-

rend met zijn rechterhand en zei verontschuldigend en licht beschaamd: 'Ik heb overgegeven en mijn mond afgeveegd met... Ik geef maar geen hand.'

Martin knikte begrijpend. Hij had bij de aanblik van lijken precies dezelfde reactie gehad en dat was echt niets om je voor te schamen.

'En, wat is er gebeurd?' Hij wendde zich tot Adam, die het meest beheerst leek. Hij was kleiner dan zijn vriend en had halflang blond haar en veel acne.

'Nou, we waren... ' Adam keek zoekend naar Mattias, maar die haalde alleen maar zijn schouders op, dus hij ging verder: 'We wilden binnen een kijkje nemen, omdat het leek alsof de oude mannen weg waren.'

'De oude mannen?' vroeg Martin. 'Woont er meer dan één?'

Mattias antwoordde: 'Het zijn twee broers. Ik weet hun voornamen niet, maar mijn moeder vast wel. Ze zorgt al sinds begin juni voor hun post. De ene is 's zomers altijd weg, maar de andere niet. Maar nu werd de post niet uit de brievenbus gehaald, dus we dachten...' Hij maakte zijn zin niet af en keek stug naar zijn schoenen. Er lag nog een dode vlieg op en met een vies gezicht begon hij heftig te schoppen om hem eraf te krijgen. 'Is hij dat lijk binnen?' vroeg hij terwijl hij weer opkeek.

'Op dit moment weten jullie meer dan wij,' zei Martin. 'Maar ga verder. Jullie wilden binnen een kijkje nemen. Wat gebeurde er toen?'

'Mattias ontdekte een raam dat we open konden krijgen en hij klom als eerste naar binnen,' zei Adam. 'Daarna trok hij mij omhoog. Toen we op de vloer sprongen, hoorden we het onder onze voeten kraken, maar we konden niet zien wat dat was, want het was veel te donker.'

'Donker?' onderbrak Martin hem. 'Waarom was het donker?' Vanuit zijn ooghoek zag hij schuin achter zich dat Gösta, Paula en Bertil afwachting naar de woorden van de jongens luisterden.

'Alle rolgordijnen waren dicht.' Adam legde het geduldig uit. 'Maar we hebben het rolgordijn van het raam waardoor we naar binnen waren gekomen opengetrokken. En toen zagen we dat de

hele vloer vol dode vliegen lag. En het stonk er verschrikkelijk.'

'Hartstikke verschrikkelijk,' echode Mattias, die een nieuwe braakneiging leek te onderdrukken.

'En toen?' maande Martin Adam aan verder te gaan.

'Toen liepen we verder de kamer in, en de bureaustoel stond met de rug naar ons toe, dus je kon niet zien dat er iemand in zat. Maar ik had het gevoel dat... Ja, ik heb natuurlijk weleens naar CSI gekeken, dus een vieze stank en dode vliegen en zo... Je hoeft geen Einstein te zijn om tot de conclusie te komen dat er iemand was overleden. Dus ik liep op die stoel af en draaide die om... en toen zat hij daar.'

Mattias zag het beeld kennelijk weer duidelijk voor zich want hij draaide zich om en gaf in het gras achter zich over. Hij veegde zijn mond met zijn hand af en verontschuldigde zich fluisterend.

'Geeft niet,' zei Martin. 'Dat hebben we allemaal weleens gedaan bij de aanblik van een lijk.'

'Ik niet,' zei Mellberg superieur.

'Ik ook niet,' zei Gösta laconiek.

'Nee, ik evenmin,' verklaarde Paula.

Martin draaide zich om en keek hen scherp aan.

'Hij zag er heel walgelijk uit,' zei Adam behulpzaam. Ondanks de schok leek hij de situatie wel vermakelijk te vinden. Achter zijn rug maakte Mattias met zijn gezicht halverwege de grond nog een keer rare geluiden, maar nu leek er alleen maar gal te komen.

'Kan een van jullie deze jongens naar huis brengen?' vroeg Martin en hij wendde zich tot alle collega's achter zich. Eerst viel er een stilte, toen zei Gösta: 'Ik doe het wel. Kom maar, jongens, dan breng ik jullie naar huis.'

'We wonen maar een paar honderd meter hiervandaan,' zei Mattias zwakjes.

'Dan loop ik met jullie mee,' zei Gösta en hij gebaarde dat ze hem moesten volgen. Op de voor pubers zo typerende manier sjokten ze achter hem aan, Mattias met een dankbaar gezicht, Adam zichtbaar teleurgesteld dat hij het vervolg moest missen.

Martin keek hen na tot ze om de hoek waren verdwenen en zei toen allesbehalve enthousiast: 'Nu moeten we zelf maar een kijkje gaan nemen.'

Bertil Mellberg schraapte zijn keel. ‘Tja, ik heb weliswaar geen problemen met lijken en zo... absoluut niet... ik heb er in mijn tijd diverse gezien. Maar iemand moet... de omgeving controleren. Het is misschien het beste als ik, als jullie meerdere en de meest ervaren politieagent ter plekke, die taak op me neem.’ Hij schraapte nogmaals zijn keel.

Martin en Paula keken elkaar even geamuseerd aan, maar Martin trok zijn gezicht snel weer in de plooi voordat hij antwoordde: ‘Daar zeg je zowat, Bertil. Het lijkt me inderdaad het beste als iemand met jouw ervaring de tuin grondig doorzoekt. Dan gaan Paula en ik naar binnen.’

‘Juist, ja. Dat lijkt mij ook het verstandigst.’ Mellberg treuzelde even, maar liep toen weg over het gras.

‘Zullen we dan maar?’ vroeg Martin. Paula knikte.

‘Voorzichtig, hoor,’ zei Martin voordat hij de deur opende. ‘We mogen geen sporen vernietigen als zou blijken dat het geen natuurlijke dood is. We kijken alleen rond, daarna moeten de technici komen.’

‘Ik heb vijf jaar ervaring bij de afdeling Gewelddelicten van de regio-recherche in Stockholm. Ik weet wat je op een mogelijke plaats delict moet doen,’ zei Paula, maar het klonk niet lelijk.

‘Sorry, dat wist ik eigenlijk ook wel,’ zei Martin beschaamd. vervolgens richtte hij zich op de taak die voor hen lag.

Er hing een griezelige stilte in het huis toen ze de hal binnenstapten. Behalve hun eigen voetstappen hoorden ze helemaal niets. Martin vroeg zich af of hij de stilte net zo eng had gevonden als hij niet had geweten dat er boven een lijk in een stoel zat en concludeerde dat dat waarschijnlijk niet het geval zou zijn geweest.

‘Daar,’ fluisterde hij, maar hij besefte meteen dat er geen reden was om te fluisteren. Daarom herhaalde hij met een normale stem, die in de stilte tussen de wanden stuitte: ‘Daar.’

Paula liep vlak achter hem. Martin deed een paar passen in de richting van de kamer die de bibliotheek moest zijn en opende de deur. De vreemde lucht die ze hadden geroken zodra ze het huis binnenstapten, werd nog sterker. De jongens hadden gelijk gehad: er lagen heel veel vliegen op de vloer. Het kraakte luid toen eerst hij en

vervolgens Paula de kamer inliep. De stank was zoet en verzadigd, en waarschijnlijk was die eerst nog duizend keer erger geweest.

‘Het lijkt geen twijfel dat hier een flinke tijd geleden iemand is overleden,’ zei Paula, terwijl zowel haar ogen als die van Martin naar het achterste deel van de kamer werden getrokken.

‘Nee, niet echt,’ zei Martin, met een nare smaak in zijn mond. Hij vermande zich en liep voorzichtig dwars door de kamer naar het lijk in de stoel.

‘Blijf jij maar daar.’ Hij hief afwerend zijn hand op naar Paula, die gehoorzaam bij de deur bleef staan. Ze vatte het niet verkeerd op. Hoe minder politievoeten er door de kamer liepen, des te beter.

‘Het lijkt in elk geval geen natuurlijke dood,’ constateerde Martin, terwijl hij zijn maaginhoud door zijn keel voelde schieten. Hij slikte krampachtig om het kokhalzen te onderdrukken en probeerde zich op zijn taak te concentreren. Ondanks de slechte staat van het lijk leed het evenmin twijfel dat zijn conclusie klopte. Een grote kneuzing aan de rechterkant van het hoofd van het slachtoffer sprak duidelijke taal: de persoon in de stoel was met grof geweld om het leven gebracht.

Voorzichtig draaide Martin zich om en liep de kamer uit. Paula ging achter hem aan. Na in de frisse lucht een paar keer diep te hebben ademgehaald, namen de braakneigingen af. Op hetzelfde moment zag hij Patrik de hoek om komen en over het grindpad naar hen toe lopen.

‘Het is moord,’ zei Martin zodra Patrik binnen gehoorsafstand was. ‘Torbjörn en zijn team moeten hier aan de slag. Wij kunnen op dit moment niets meer doen.’

‘Oké,’ zei Patrik met een grimmig gezicht. ‘Zou ik even...’ Hij zweeg abrupt en keek naar Maja in de kinderwagen.

‘Ga maar even kijken, ik pas wel op Maja,’ zei Martin enthousiast en hij liep naar Maja toe en tilde haar op. ‘Kom, meiske. Zullen we naar de bloemetjes gaan kijken?’

‘Loem,’ zei Maja blij en ze wees naar het perk.

‘Ben jij ook binnen geweest?’ vroeg Patrik.

Paula knikte. ‘Het zag er niet fraai uit. Het lijkt alsof hij hier al sinds het begin van de zomer zit. Dat is in elk geval mijn inschatting.’

‘Ja, je zult tijdens je jaren in Stockholm wel het een en ander hebben gezien.’

‘Maar niet veel mensen die al zo lang dood waren. Dat waren er slechts een paar.’

‘Oké, ik ga een kijkje nemen. Eigenlijk heb ik vaderschapsverlof, maar...’

Paula glimlachte. ‘Het is moeilijk weg te blijven. Dat begrijp ik. Maar Martin lijkt de zaken goed waar te nemen...’ Ze keek glimlachend naar het perk, waar Martin op zijn hurken naast Maja zat om de bloemen te bewonderen die nog bloeiden.

‘Hij is een rots in de branding. Op alle fronten,’ zei Patrik terwijl hij naar het huis liep. Een paar minuten later was hij weer terug.

‘Ik ben het met Martin eens. Het is vrij duidelijk. Een flinke kneuzing op zijn hoofd.’

‘Geen verdachte sporen.’ Mellberg hijgde toen hij de hoek om kwam. ‘En, hoe zag het er binnen uit? Ben je wezen kijken, Hedström?’ Hij keek Patrik sommerend aan en die knikte.

‘Ja, het lijkt geen twijfel dat het moord is. Bel jij de technici?’

‘Uiteraard,’ zei Mellberg zelfgenoegzaam. ‘Ik ben immers de baas van dit gekkenhuis. Wat doe jij hier trouwens?’ vroeg hij. ‘Ik dacht dat jij zo nodig met vaderschapsverlof moest en nu duik je opeens hier op.’ Mellberg wendde zich tot Paula en ging verder. ‘Dat soort nieuwigheden begrijp ik dus helemaal niet: kerels die thuis luiers willen verschonen en vrouwen die in uniform willen rondlopen.’ Hij keerde hun abrupt de rug toe en beende naar de auto om de technici te bellen.

‘Welkom op het politiebureau van Tanumshede,’ zei Patrik droog en Paula glimlachte geamuseerd.

‘Het geeft niet. Zo zijn er veel. Als ik me druk moest maken om dinosauriërs in uniform, had ik de handdoek al lang geleden in de ring geworpen.’

‘Fijn dat je het zo ziet,’ zei Patrik. ‘Het voordeel van Mellberg is dat hij in elk geval consequent is – hij discrimineert alles en iedereen.’

‘Ja, dat is een troost,’ zei Paula lachend.

‘Wat is er zo leuk?’ vroeg Martin, die Maja nog altijd op zijn arm droeg.

‘Mellberg,’ zeiden Patrik en Paula tegelijk.

‘Wat heeft hij nu weer gezegd?’

‘Ach, niets nieuws,’ zei Patrik en hij stak zijn armen uit naar Maja. ‘Maar Paula lijkt ertegen te kunnen, dus het komt vast wel goed. Nu gaan de kleine meid en ik naar huis. Zwaai maar even dag.’

Maja zwaaide en grijnsde extra breed naar Martin, wiens gezicht oplichtte.

‘Nou zeg, neem je zomaar mijn meisje mee? Ik dacht dat wij iets bijzonders hadden...’ Hij liet zijn onderlip pruilend hangen en deed net alsof hij verdrietig was.

‘Maja zal nooit een andere man hebben dan papa, hè lieverd?’ Patrik stak zijn neus in haar hals en Maja schaterde het uit. Vervolgens zette hij haar in de kinderwagen en zwaaide naar de achterblijvers. Een deel van hem was opgelucht dat hij kon vertrekken. Een ander deel wilde niets liever dan blijven.

Ze was in de war. Was het maandag? Of was het al dinsdag? Britta banjerde nerveus door de woonkamer. Het was zo... frustrerend. Hoe harder ze probeerde iets te pakken te krijgen, des te sneller leek het weg te glippen. Op heldere momenten zei een stem in haar dat ze dit met wilskracht moest kunnen beheersen. Dat ze haar hersenen moest kunnen dwingen haar te gehoorzamen. Tegelijk wist ze dat haar hersenen veranderden, werden afgebroken, hun vermogen verloren om zich dingen te herinneren, om momenten, feiten, informatie, gezichten vast te houden.

Maandag. Het was maandag. Ja, zo was het. Gisteren hadden haar dochters met hun gezinnen bij hen gegeten. Gisteren. Dus was het maandag. Zonder meer. Midden in een pas bleef Britta opgelucht staan. Het voelde als een kleine overwinning. Ze wist welke dag het was.

Ze kreeg tranen in haar ogen en ging op een hoekje van de bank zitten. Het Josef Franck-motief was vertrouwd. Herman en zij hadden de stof samen gekocht. Dat betekende dat zij die had gekozen en hij instemmend had gebromd. Als zij er maar gelukkig van werd. Hij had met alle plezier een oranje bank met groene stippen geaccepteerd als zij er zo een had willen hebben. Herman, ja... Waar was hij?

Ze begon onrustig aan de bloemmotieven op de bank te plukken. Ze wist toch waar hij was? In gedachten zag ze zijn mond bewegen toen hij duidelijk tegen haar zei waar hij heen ging. Ze herinnerde zich zelfs dat hij het een paar keer had herhaald. Maar net als met de dagen van de week zopas, gleed dat stukje informatie weg, spotte met haar, hoonde haar. Gefrustreerd pakte ze de armleuning beet. Ze moest het zich kunnen herinneren, als ze zich maar concentreerde. Nu sloeg de paniek toe. Waar was Herman? Zou hij lang wegblijven? Hij was toch niet op reis gegaan? Hij had haar toch niet achtergelaten? Misschien had hij haar wel verlaten. Was dat wat zijn mond in haar herinnering zei? Ze moest zich ervan vergewissen dat dat niet waar was. Ze moest gaan kijken, controleren of zijn spullen er nog waren. Britta stond abrupt op en rende de trap op. De paniek bonsde als een vloedgolf in haar oren. Wat had Herman gezegd? Een blik in de klerenkast stelde haar gerust. Al zijn kleding hing er nog. Colbertjes, truien, overhemden. Alles was er. Maar ze wist nog steeds niet waar hij was.

Britta wierp zich op het bed, kroop als een klein kind in elkaar en hilde. In haar hersenen verdween steeds meer. Elke tel. Elke minuut. De harddisk van haar leven werd gewist. En ze kon er niets tegen doen.

‘Hoi. Dat moet een heel verre wandeling zijn geweest, jullie zijn zo lang weg geweest!’ Erica liep Patrik en Maja tegemoet en kreeg een natte kus van haar dochter.

‘Ja... Zou jij niet werken?’ Patrik keek Erica bewust niet aan.

‘Jawel...’ Erica zuchtte. ‘Maar het is moeilijk om op gang te komen. Ik zit voornamelijk naar het scherm te staren en toffees te eten. Als dat zo doorgaat, weeg ik honderd kilo voordat dit boek af is.’ Ze hielp Patrik, die Maja uit haar overall wurmde. ‘Ik kan het niet nalaten af en toe in mijn moeders dagboeken te lezen.’

‘Staat er iets interessants in?’ vroeg Patrik, opgelucht dat er verder geen vragen over de lange wandeling leken te komen.

‘Tja, het gaat vooral over haar dagelijkse leven. Ik heb maar een paar pagina’s gelezen. Ik moet ze stukje bij beetje doornemen, heb ik gemerkt.’

Erica liep naar de keuken en vroeg, vooral om het gesprek een andere wending te geven: 'Zullen we een kopje thee drinken?'

'Ja, lekker,' zei Patrik en hij hing zijn kleren en die van Maja op. Hij liep achter Erica aan en keek naar haar terwijl ze water opzette en theezakjes en kopjes pakte. Ze hoorden hoe Maja met haar speelgoed in de woonkamer ging spelen. Even later had Erica voor hen allebei een kopje dampende thee neergezet en ze gingen tegenover elkaar aan de keukentafel zitten.

'Zo, voor de dag ermee,' zei Erica en ze keek Patrik aan. Ze kende hem zo goed. Zijn heimelijke blik, het nerveuze getrommel met zijn vingers. Er was iets wat hij haar niet wilde of durfde te vertellen.

'Hoe bedoel je?' vroeg hij, terwijl hij er zo onschuldig mogelijk probeerde uit te zien.

'Zeg, het helpt heus niet om van die grote ogen op te zetten. Wat houd je voor me achter?' Ze nam een slok van de hete thee en wachtte geamuseerd tot hij zich niet langer in allerlei bochten wong en ter zake kwam.

'Nou...'

'Nou...' zei Erica behulpzaam. Ze kon niet ontkennen dat een klein, sadistisch deel van haar van zijn duidelijke kwelling genoot.

'Nou... er is iets gebeurd toen Maja en ik aan het wandelen waren.'

'O? Maja en jij zijn heelhuids teruggekeerd, dus wat zou dat geweest kunnen zijn?'

'Nou...' Patrik nam een slok thee om tijd te winnen terwijl hij erover nadacht hoe hij het gebeurde het beste kon presenteren. 'Nou, we liepen in de richting van de molen van Lersten, en toen kwamen mijn collega's langs.' Hij keek haar behoedzaam aan. Erica trok een wenkbrauw op en wachtte op het vervolg.

'Ze hadden een melding gekregen van een lijk in een huis in de richting van Hamburgsund en waren op weg ernaartoe.'

'Maar jij hebt vaderschapsverlof, dus dat ging jou niet aan.' Het kopje kwam halverwege haar mond tot stilstand. 'Je bedoelt toch niet dat jij...' Ze staaarde hem ongelovig aan.

'Jawel,' zei Patrik met een ietwat schelle stem en zijn blik op het tafelblad gericht.

‘Heb je Maja meegenomen naar een plek waar ze een lijk hebben gevonden?!’ Ze keek hem strak aan.

‘Ja, maar toen ik binnen een kijkje nam, was Maja bij Martin. Ze hebben naar de bloemetjes gekeken.’ Hij probeerde verzoenend te glimlachen, maar kreeg een ijskoude blik terug.

‘Toen jij binnen een kijkje nam.’ De ijsblokjes rinkelden onbarmhartig. ‘Jij hebt vaderschapsverlof. Met de nadruk op “verlof”. En ook op “vader”. Hoe moeilijk is het om te zeggen: “Ik werk op dit moment niet?”’

‘Ik heb alleen maar wat rondgekeken...’ zei Patrik lam, maar hij wist dat Erica gelijk had. Hij had verlof. Vaderschapsverlof. Zijn collega’s hadden het kunnen afhandelen. En hij had Maja niet mee moeten nemen naar een plaats delict.

Op hetzelfde moment realiseerde hij zich dat er een detail was dat Erica niet wist. Er speelde een nerveus trekje over zijn gezicht toen hij slikte en zei: ‘Het was trouwens een moord.’

‘Een moord!’ Erica’s stem sloeg over. ‘Dus je hebt Maja niet alleen meegenomen naar een plek waar een lijk is gevonden – het was ook nog eens een vermóórd lijk.’ Ze schudde haar hoofd en het leek alsof de woorden die ze wilde zeggen zich opstapelden en bleven steken.

‘Maar verder doe ik niets meer.’ Patrik spreidde zijn handen. ‘De anderen moeten dit maar oplossen. Ik ben tot januari vrij, en dat weten ze. Ik zal me volledig aan Maja wijden. Op mijn erewoord!’

‘Dat is je geraden ook!’ mopperde Erica met lage stem. Ze was zo boos dat ze hem over de tafel heen wel door elkaar wilde schudden. Haar nieuwsgierigheid kalmeerde haar echter enigszins.

‘Waar was het ergens? Weten jullie wie er is vermoord?’

‘Ik heb geen idee. Het was een groot wit huis, op zo’n honderd meter na de eerste afslag rechts voorbij de molen.’

Erica keek hem vreemd aan. Toen zei ze: ‘Een groot wit huis met grijze hoeken?’

Patrik dacht na en knikte toen bevestigend. ‘Ja, ik geloof het wel. Er stond FRANKEL op de brievenbus.’

‘Ik weet wie daar woont. Dat zijn Axel en Erik Frankel. Je weet wel, Erik Frankel, de man die naar de nazimedaillon zou kijken.’

Patrik keek haar onnozel aan. Hoe had hij dat in ’s hemelsnaam

kunnen vergeten? Frankel was nou niet bepaald een gewone naam.

In de woonkamer hoorden ze Maja's vrolijke, woordeloze gebrabbel.

Het was al laat in de middag toen ze eindelijk naar het politiebureau konden terugkeren. Het hoofd van de technische afdeling, Torbjörn Ruud, en zijn team waren gekomen en hadden grondig hun werk gedaan. Daarna waren ze weer vertrokken. Ook het lijk lag er niet meer. Het was onderweg naar de Forensische Eenheid, waar het op alle denkbare – en ondenkbare – manieren zou worden onderzocht.

‘Wat een beroerde maandag,’ zuchtte Mellberg toen Gösta de garage van het bureau binnenreed en parkeerde.

‘Ja,’ zei Gösta, die gewoontegetrouw geen onnodige woorden verspilde.

Toen ze het politiebureau binnenliepen, zag Mellberg nog net dat er met hoge snelheid iets op hem afkwam voordat hij door iets ruigs werd besprongen dat probeerde zijn gezicht te likken.

‘Hé zeg! Hou daarmee op!’ Mellberg duwde met afkeer de hond weg, die met platliggende oren teleurgesteld naar Annika sjokte. Daar was hij in elk geval welkom. Met de rug van zijn hand veegde Mellberg mopperend het hondenspeeksel weg, terwijl Gösta zijn best deed zijn gezicht in de plooi te houden. Het haar dat Mellberg als een nestje boven op zijn hoofd had gedraaid, was naar beneden gegleden en dat maakte de situatie er niet beter op. Hij bracht zijn kapsel geïrriteerd weer in orde en bleef de hele weg naar zijn kamer mopperen.

Grinnikend liep Gösta naar zijn eigen kamer, maar hij veerde verbaasd op toen hij een bekende brul hoorde: ‘Ernst! Ernst! Hier!’

Verbaasd keek Gösta om zich heen. Het was alweer een tijdje geleden dat zijn collega Ernst Lundgren was ontslagen en hij wist niet dat hij terug zou komen.

Maar Mellberg riep nog een keer: ‘Ernst! Hier! Nu!’

Gösta liep naar de gang om het mysterie op te helderen en zag dat Mellberg met een vuurrood hoofd naar iets op de vloer wees. Gösta kreeg een donkerbruin vermoeden. En als op bestelling kwam de hond met een beschaamd hangende kop aangesukkeld.

‘Ernst... wat is dit?’

De hond deed net alsof hij niet snapte waar Mellberg het over had. Maar de drol op de vloer in Mellbergs kamer sprak duidelijke taal.

‘Annika!’ bulderde Mellberg, en nog geen tel later kwam de secretaresse van het bureau aangesneld.

‘Oeps, hier is kennelijk een ongelukje gebeurd.’ Ze keek de hond meelevend aan, die dankbaar naar haar toe ging.

‘Een ongelukje! Ernst heeft op mijn vloer gepoept.’

Nu kon Gösta zich niet langer inhouden. Hij begon te grinniken, maar omdat hij zo zijn best deed om zich in te houden, moest hij nog harder lachen. Dat werkte aanstekelijk op Annika en uiteindelijk stonden ze allebei te schateren terwijl de tranen over hun wangen liepen.

‘Wat is er aan de hand?’ Martin kwam nieuwsgierig aangelopen, met Paula op zijn hielen.

‘Ernst...’ – Gösta kreeg bijna geen lucht – ‘Ernst... heeft op de vloer gepoept.’

Martin leek het in eerste instantie niet te begrijpen, maar toen hij van de hoop op Mellbergs vloer naar de hond keek die zich tegen Annika’s benen aan drukte, drong het tot hem door.

‘Heb je... heb je de hond Ernst genoemd?’ vroeg Martin. Ook hij schaterde het uit. Nu waren Mellberg en Paula de enigen die niet hysterisch lachten. Terwijl Mellberg elk moment van nijd leek te kunnen ontploffen, keek Paula voornamelijk niet-begrijpend.

‘Ik leg het je straks wel uit,’ zei Martin tegen haar terwijl hij zijn ooghoeken afveegde. ‘Wat een stunt, Bertil. Echt humor,’ zei hij toen.

‘Tja... het is misschien wel grappig,’ zei Bertil en onwillig gingen zijn mondhoeken iets omhoog. ‘Annika, zorg jij dat dit wordt schoongemaakt, dan kunnen we weer aan het werk.’ Hij bromde wat en ging achter zijn bureau zitten. De hond keek eerst een beetje aarzelend van Annika naar Bertil, maar besloot toen dat de ergste woedeaanval voorbij was en liep kwispelend achter zijn nieuwe baasje aan.

De anderen op het politiebureau keken vol verbazing naar het merkwaardige duo en vroegen zich af wat het was dat zijzelf niet in Bertil Mellberg zagen, maar de hond klaarblijkelijk wel.

Erica bleef de hele avond aan Erik Frankel denken. Ze had hem niet goed gekend, maar zijn broer Axel en hij waren in zekere zin altijd een vanzelfsprekend onderdeel van Fjällbacka geweest. De zonen van de dokter. Zo werden ze in het dorp altijd genoemd, hoewel het vijftig jaar geleden was dat hun vader als dokter in Fjällbacka werkte en hij ook al veertig jaar dood was.

Erica dacht terug aan haar bezoek aan het huis dat de broers deelden. Haar enige bezoek. De mannen woonden samen in hun ouderlijk huis, ze waren alle twee vrijgezel en hadden allebei een brandende belangstelling voor Duitsland en het nazisme, zij het ieder op zijn eigen manier. Erik was leraar geschiedenis op de middelbare school geweest en had in zijn vrije tijd voorwerpen uit de naziperiode verzameld, waar hij speciale belangstelling voor had. Als ze het zich goed herinnerde, was Axel, de oudste broer, op de een of andere manier verbonden aan het Simon Wiesenthalcentrum, en vagelijk wist ze dat hem in de oorlog iets naars was overkomen.

Eerst had ze Erik gebeld. Ze had verteld wat ze had gevonden en de medaille beschreven. Gevraagd of hij haar kon helpen om te achterhalen waar die vandaan kwam, hoe die tussen haar moeders spullen was beland. In eerste instantie had hij gezwegen. Ze had een paar keer 'hallo!' in de hoorn geroepen omdat ze dacht dat hij per ongeluk had opgehangen. Vervolgens had hij op een merkwaardige toon gevraagd of ze met de medaille langs kon komen, dan zou hij ernaar kijken. Het was haar opgevallen: de lange stilte, de vreemde klank in zijn stem. Ze had het destijds niet tegen Patrik gezegd; ze had zichzelf voorgehouden dat ze het zich had verbeeld. En toen ze naar het huis van de broers ging, was haar niets bijzonders in zijn gedrag opgevallen. Erik had haar beleefd begroet en ze had hem in de bibliotheek de medaille laten zien. Hij had die met afgemeten belangstelling aangepakt en grondig bekeken. Daarna had hij gevraagd of hij hem een tijdje mocht houden, zodat hij wat onderzoek kon doen. Erica had geknikt, dankbaar dat iemand er nader naar wilde kijken.

Erik had haar ook zijn verzameling laten zien. Met een mengeling van vrees en opwinding had ze alle voorwerpen bekeken die zo nauw verbonden waren met een zwarte, kwade tijd in de geschiedenis. Ze had niet kunnen nalaten te vragen hoe het kwam dat iemand die

tegen alles was waar het nazisme voor stond, zich omringde met voorwerpen die daar juist aan deden denken. Het had even geduurd voordat Erik iets had gezegd. Nadenkend had hij aan een pet met een ss-embleem staan frummelen terwijl hij over zijn antwoord leek na te denken.

‘Ik vertrouw niet op het vermogen van de mens om zich dingen te herinneren,’ had hij uiteindelijk gezegd. ‘Als we niets hebben dat we kunnen zien of vastpakken, vergeten we dat wat we niet willen weten heel makkelijk. Ik verzamel spullen die ons helpen herinneren. En een deel van me wil ook voorkomen dat deze voorwerpen in handen vallen van mensen die er met andere ogen naar kijken – met bewonderende ogen.’

Erica had geknikt. Het gedeeltelijk begrepen, gedeeltelijk ook niet. Daarna hadden ze elkaar de hand geschud en afscheid genomen.

En nu was hij dood. Vermoord. Misschien vlak nadat zij bij hem was geweest. Patrik had met tegenzin verteld dat hij de hele zomer dood in zijn huis had gezeten.

Ze dacht opnieuw aan de wonderlijke toon in Eriks stem toen ze over de medaille had verteld en ze draaide zich om naar Patrik, die naast haar op de bank zat te zappen.

‘Weet je of de medaille er nog is?’

Patrik keek haar vragend aan. ‘Daar heb ik niet aan gedacht. Geen idee. Maar het lijkt geen roofmoord te zijn geweest. Wie zou bovendien geïnteresseerd zijn in een oude nazimedaille? Ze zijn niet bepaald uniek. Er zijn er best veel van, bedoel ik...’

‘Ik weet het...’ zei Erica aarzelend. Ze had nog steeds een vreemd gevoel. ‘Zou je morgen je collega’s kunnen vragen of ze willen kijken of hij er nog is?’

‘Tja...’ zei Patrik. ‘Ik denk dat zij wel wat anders te doen hebben dan naar een medaille te zoeken. We moeten Eriks broer maar vragen of hij hem voor ons kan vinden. Hij ligt vast nog ergens.’

‘O ja, Axel. Waar is hij? Waarom heeft hij zijn broer de hele zomer niet gevonden?’

Patrik haalde zijn schouders op. ‘Ik heb vaderschapsverlof, weet je nog? Vraag het maar aan Mellberg.’

‘Ha ha, erg leuk,’ zei Erica met een glimlach. Maar haar onrust wilde niet verdwijnen. ‘Is het niet gek dat Axel hem niet heeft gevonden?’

‘Ja, maar zei jij niet dat hij op reis was toen je bij hen thuis was?’

‘Ja, dat klopt. Erik zei dat zijn broer in het buitenland zat. Maar dat was in juni.’

‘Waarom houdt dit je zo bezig?’ Patrik keek weer naar de tv. Er zou net een klusprogramma beginnen.

‘Ach, ik weet het niet...’ zei Erica terwijl ze leeg naar het televisiescherm staarde. Ze kon niet uitleggen waarom ze zich onrustig voelde. Maar ze hoorde Eriks stilte door de telefoon. De vreemde, onechte klank in zijn stem toen hij haar vroeg langs te komen. Hij had ergens op gereageerd. Op iets wat met de medaille te maken had.

Ze probeerde zich op het timmerwerk van Martin Timell te concentreren. Echt goed slaagde ze daar niet in.

‘Opa, je had het moeten zien vandaag. Die stomme zwarte probeerde voor te dringen en toen... knal. Eén schop en hij viel meteen neer. Ik heb hem nog een keer tegen zijn ballen getrapt en toen lag hij wel een kwartier te kermen.’

‘En wat bereik je daarmee, Per? Behalve dat ze je kunnen aanklagen voor mishandeling en je naar een jeugdinstelling kunnen sturen, zal iedereen zich tegen je keren, waardoor de tegenkrachten zich nog meer zullen bundelen. En in plaats van onze zaak te helpen, heb je dan alleen maar steun voor de tegenstanders gemobiliseerd.’ Frans keek zijn kleinzoon afgemeten aan. Soms wist hij niet hoe hij alle puberhormonen die door het lichaam van de jongen raasden in bedwang moest houden. Per wist zo weinig. Ondanks zijn stoere uiterlijk, met een legerbroek, stevige schoenen en een geschoren hoofd, was hij niets anders dan een bangig kind van vijftien. Hij wist niets van de zaak. Hij wist niet hoe het er in de wereld aan toeging. Hij wist niet hoe destructieve impulsen moesten worden gekanaliseerd, zodat ze de maatschappelijke structuren als een speerpunt konden doorboren.

De jongen liet beschaamd zijn hoofd hangen. Ze zaten naast elkaar op het stoepje. Frans wist dat hij hem met zijn harde woorden

had geraakt. Zijn kleinzoon wilde hem juist imponeren. Maar hij zou Per een slechte dienst bewijzen als hij hem niet vertelde hoe de wereld in elkaar stak. De wereld was koud en onverzoenlijk, alleen de sterksten kwamen als overwinnaar uit de strijd.

Tegelijk was hij dol op de jongen en wilde hij hem voor het kwaad behoeden. Frans sloeg zijn arm om Pers schouders en realiseerde zich hoe teer die nog waren. De jongen had zijn lichaamsbouw geërfd: lang en slungelig, met smalle schouders. Geen enkele sportschool ter wereld kon iets aan hun constitutie doen.

‘Je moet gewoon je hoofd gebruiken,’ zei Frans op mildere toon. ‘Eerst denken en dan pas doen. Woorden gebruiken in plaats van je vuisten. Geweld is niet het eerste gereedschap, maar het laatste.’ Hij drukte de schouders van de jongen nog eens tegen zich aan. Even leunde Per tegen hem aan, net als toen hij klein was. Vervolgens herinnerde hij zich dat hij een man wilde worden, dat hij niet langer klein was. Maar het belangrijkste was toch dat zijn opa trots op hem was, nu nog net zozeer als toen. Hij ging rechtop zitten.

‘Ik weet het, opa. Maar ik werd zo kwaad toen hij zomaar voordrong. Want zo zijn die lui gewoon. Ze dringen altijd voor, denken dat de wereld van hen is, dat Zweden van hen is. Ik werd er gewoon zo... pislinc van.’

‘Ik weet het,’ zei Frans en hij trok zijn arm terug en gaf de jongen een klopje op zijn knie. ‘Maar denk alsjeblieft na. Als ze je opsluiten heb ik geen plezier van je.’